

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/78/2003

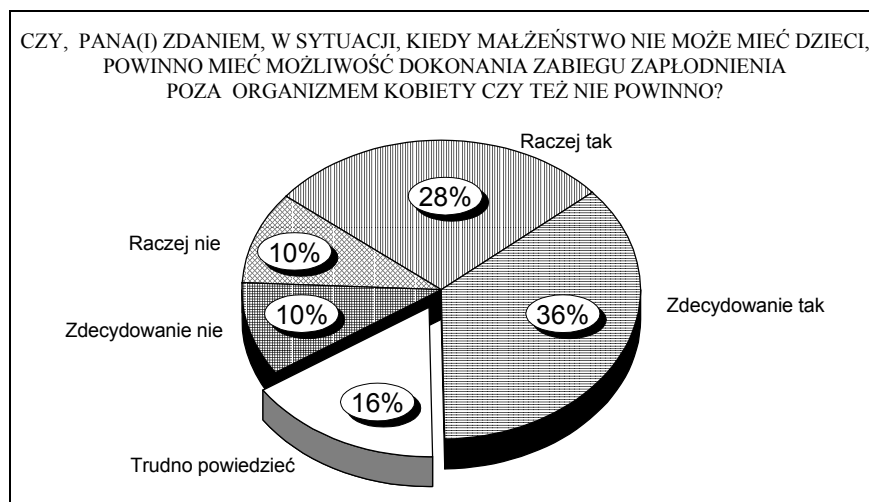
DZIECKO Z „PROBÓWKI” - POSTAWY WOBEC ZAPŁODNIENIA POZAUSTROJOWEGO

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Prawie dwie trzecie dorosłych Polek i Polaków (64%) uważa, że - w razie bezpłodności - małżeństwa powinny mieć możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia *in vitro*. Przeciwnego zdania jest co piąta osoba (20%).

- Wśród ankietowanych dominuje także przekonanie (53% wskazań), że gdyby nie mogli mieć dzieci w swoim małżeństwie, zdecydowaliby się na przeprowadzenie zabiegu zapłodnienia pozaustrojowego. Co czwarty badany (26%) nie podjąłby takiej decyzji, a co piąty (20%) nie jest pewien, jak by postąpił.
- W porównaniu z danymi z roku 1995 istotnie zmalały odsetki osób aprobujących istnienie możliwości zapłodnienia pozaustrojowego oraz deklarujących gotowość skorzystania z takiej możliwości (w obu przypadkach o 9 punktów).
- Na postawy respondentów wobec wspomaganej prokreacji największy wpływ ma ich wykształcenie, wiek, religijność, poglądy polityczne i miejsce zamieszkania.

W przeprowadzonym niedawno sondażu - poświęconym postawom Polaków wobec klonowania zwierząt, ludzkich komórek i ludzi - dla porównania pytaliśmy także o stosunek do zapłodnienia pozaustrojowego *in vitro*. Okazało się, że Polacy różnią się w postawach wobec zapłodnienia pozaustrojowego i klonowania. Zapytani o akceptację jednej i drugiej metody w sytuacji, gdy małżeństwo nie może mieć dzieci, wyraźnie opowiedzieli się za dopuszczalnością zapłodnienia pozaustrojowego (52% wskazań), natomiast o wiele rzadziej (7%) byli zdania, że w takiej sytuacji dopuszczalne byłoby klonowanie.

Zarazem okazało się, że w porównaniu z analogicznym sondażem z roku 1997 istotnie zmalało poparcie dla metody zapłodnienia *in vitro* (a także dla hipotetycznego klonowania). Zmniejszenie się aprobaty zapłodnienia pozaustrojowego jest jeszcze wyraźniejsze w porównaniu z wynikami sondażu z 1995 roku, w którym nie poruszaliśmy sprawy klonowania¹.

Jednym z nasuwających się wyjaśnień jest to, że kontekst pytań o stosunek do klonowania ma istotny wpływ na opinie dotyczące także sztucznej prokreacji metodami stosowanymi od dawna - ze względu na wzrost lęku wobec klonowania ludzi w ostatnich latach i silną dezaprobatę religijną takich działań oraz wszelkiej wspomagananej prokreacji. Aby to sprawdzić, zapytaliśmy o postawy polskiego społeczeństwa wobec zapłodnienia pozaustrojowego, powtarzając pytania z 1995 roku², nie wspominając jednak o klonowaniu.

Oczywiste jest, że obecnie wpływ kontekstu klonowania może być jedynie ograniczony, ale nie całkiem wyeliminowany - zbyt wiele się o tym mówiło i pisało w ostatnim okresie, by nie miało to wpływu na poglądy respondentów dotyczące wszelkich sztucznych metod prokreacji, zwłaszcza że krytyczny stosunek ma do nich Kościół.

---

¹ Zob. komunikat CBOS „Postawy wobec klonowania”, marzec 2003 (opr. W. Derczyński).

² Zob. komunikat CBOS „Dziecko «z próbówki»», kwiecień 1995 (opr. W. Derczyński).

W kwietniowym sondażu³ prawie dwie trzecie badanych (64%) uznało, że bezdzietne małżeństwa powinny mieć możliwość skorzystania z zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety. Przeciwno dopuszczalności takich zabiegów było znacznie mniej osób (20%). Dość znaczny odsetek respondentów (16%) nie miał wyrobionej opinii w tej sprawie.

Odsetek osób aprobujących zapłodnienie *in vitro* okazał się więc znacznie większy niż w naszym badaniu dotyczącym klonowania (64% wobec 52%), a przeciwników - znacznie mniejszy (20% wobec 39%); mniej też osób nie miało zdania w tej sprawie.

Porównanie wyników z odpowiedziami uzyskanymi w sondażu z roku 1995 wskazuje jednak zarazem na istotne zmniejszenie się (o 9 punktów procentowych) liczby osób aprobujących sztuczne metody zapłodnienia i wzrost (o 4 punkty) odsetka przeciwników. Przede wszystkim znacząco zmalał odsetek osób deklarujących zdecydowanie pozytywne nastawienie do zapłodnienia pozaustrojowego, wzrósł natomiast odsetek niemających

---

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (155) przeprowadzono w dniach 4-7 kwietnia 2003 roku na liczącej 1229 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

wyrobionego zdania. Wskazuje to na wycofywanie się respondentów z opinii jednoznacznie pozytywnych i jednoznacznych w ogóle, co może trochę dziwić w sytuacji, gdy problem bezpłodności dotyka tysiące małżeństw, a same techniki wspomaganego zapłodnienia stały się w medycynie czymś zwyczajnym.

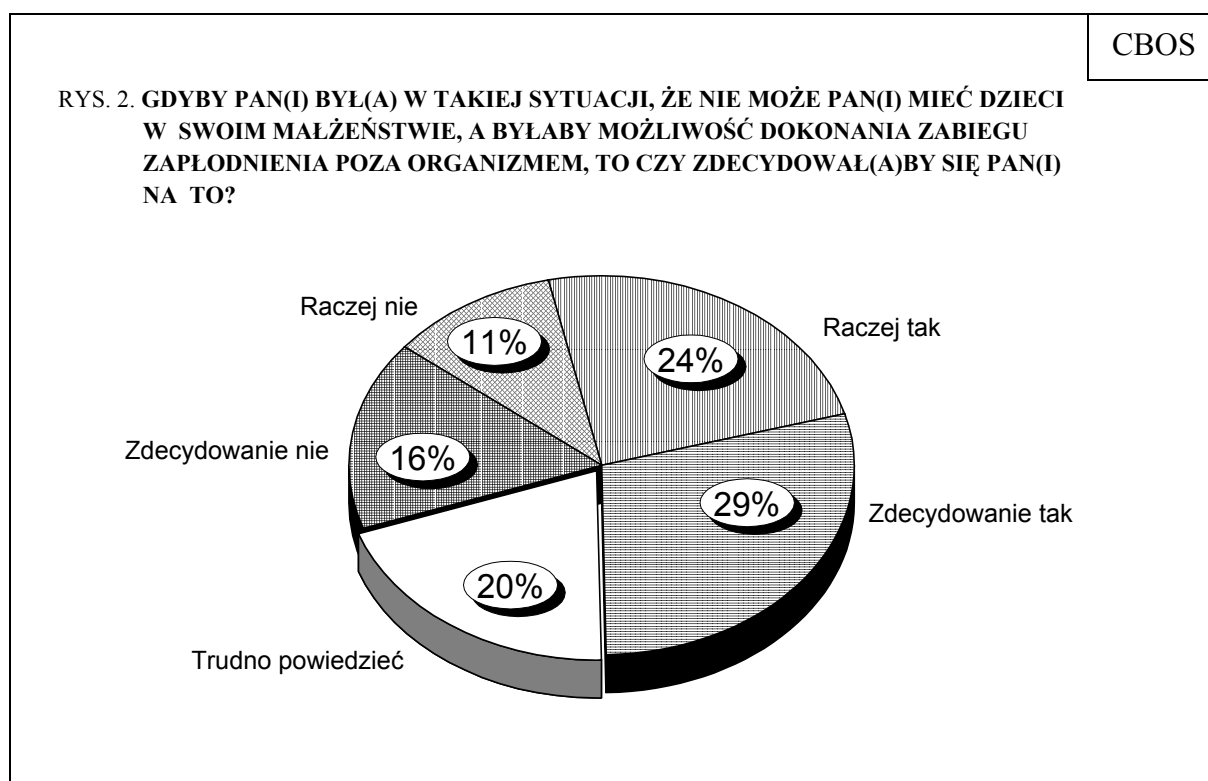
Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, w sytuacji, kiedy małżeństwo nie może mieć dzieci, powinno mieć możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety czy też nie powinno?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	1995	2003
	w procentach	
Zdecydowanie tak	44	36
Raczej tak	29	28
Raczej nie	8	10
Zdecydowanie nie	8	10
Trudno powiedzieć	11	16

Poglądy kobiet i mężczyzn są w omawianej sprawie podobne. Do istotnych czynników różnicujących opinie ankietowanych należy natomiast przede wszystkim ich poziom wykształcenia i związana z nim przynależność do grup społeczno-zawodowych oraz warunki materialne, ponadto wiek i miejsce zamieszkania. Im są młodszy, lepiej wykształceni, żyją w lepszych warunkach i w większej miejscowości - tym częściej aprobują zapłodnienie pozaustrojowe. Istotne różnice opinii wiążą się także w tym przypadku, co oczywiste, z czynnikami o charakterze ideologicznym - z religijnością respondentów i z ich orientacją polityczną. Religijność (mierzona częstością praktyk religijnych) podobnie jak prawicowość poglądów politycznych sprzyja częstszemu odrzucaniu możliwości sztucznego zapłodnienia (zob. tabele aneksowe).

Spośród grup społeczno-zawodowych pozytywnym nastawieniem do zapłodnienia pozaustrojowego wyróżniają się przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (84%), uczniowie i studenci (82%), pracownicy umysłowi niższego szczebla (79%) oraz pracujący na własny rachunek (77%). Natomiast najrzadziej akceptują taką możliwość - robotnicy niewykwalifikowani (52%), rolnicy (50%), emeryci (49%) i gospodynie domowe (49%).

Ankietowani odpowiadali też na pytanie, czy skorzystaliby z możliwości dokonania zabiegu zapłodnienia pozaustrojowego, gdyby sami nie mogli w swym małżeństwie mieć dzieci. Z natury rzeczy trochę więcej osób nie miało zdania na ten temat, więcej też było takich, którzy nie podjęliby takiej decyzji, niż nieaprobujących samego zabiegu sztucznego zapłodnienia. Nadal jednak przeważali respondenci (53%) gotowi skorzystać z możliwości nowoczesnej medycyny, gdyby stanęli przed problemem bezpłodności. Nie skorzystałaby z takich możliwości nieco ponad jedna czwarta badanych (27%).

Porównanie z wynikami z roku 1995 wskazuje, że - podobnie jak w przypadku poparcia dla metody sztucznego zapłodnienia - w ostatnich latach zmniejszył się w sposób istotny (o 9 punktów) odsetek respondentów deklarujących gotowość skorzystania z zapłodnienia „in vitro”, gdyby nie mogli mieć dzieci w sposób naturalny. W tym czasie wzrosły odsetki osób, które nie podjęłyby takiej decyzji, oraz niemających zdania w tej sprawie.

Tabela 2

Gdyby Pan(i) był(a) w takiej sytuacji, że nie może Pan(i) mieć dzieci w swoim małżeństwie, a byłaby możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem, to czy zdecydował(a)by się Pan(i) na to?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	1995	2003
	w procentach	
Zdecydowanie tak	36	29
Raczej tak	26	24
Raczej nie	10	11
Zdecydowanie nie	13	16
Trudno powiedzieć	15	20

Gotowość zdecydowania się na zabieg zapłodnienia pozaustrojowego wśród respondentów różnicują te same cechy społeczno-demograficzne, które wpływały na akceptację istnienia możliwości korzystania z tej metody (por. tabele aneksowe).

Dodajmy, że opowiedzeniu się za istnieniem możliwości przeprowadzenia zapłodnienia poza organizmem kobiety towarzyszy gotowość skorzystania z niej, gdyby był to jedyny sposób na posiadanie własnych dzieci. Cztery piąte respondentów (81%), którzy opowiadają się za istnieniem możliwości korzystania z tej metody, skłonnych jest także skorzystać z niej, gdyby problem bezpłodności pojawił się w ich małżeństwie; tylko co dziesiąty spośród nich (10%) nie wie, jak postąpiłby w takiej sytuacji, a 9% nie skorzystałoby z niej. Także wśród przeciwników istnienia możliwości zapłodnienia pozaustrojowego 6% respondentów nie jest pewnych, jak postąpiłoby, gdyby problem bezpłodności dotyczył ich małżeństwa, a niektórzy (3%) nie wykluczyli skorzystania z takiej możliwości.

★

★

★

W naszym społeczeństwie wyraźnie przeważa opinia, że metody zapłodnienia pozaustrojowego powinny być dopuszczalne, gdy małżeństwo nie może mieć dzieci - przeciwnego zdania jest co piąta dorosła osoba. Jednak w porównaniu z połową lat

dziewięćdziesiątych aprobaty dopuszczalności zapłodnienia *in vitro* wyraźnie zmalała. Na opinie w tej sprawie może mieć wpływ wzrost obaw związanych z możliwościami klonowania człowieka i jeszcze wyraźniejsze niż w latach ubiegłych potępienie ze strony Kościoła ingerencji w naturalny proces prokreacji.

Opracował
Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Wiele małżeństw w Polsce nie może mieć dzieci, choć pragnie je mieć, a zwykłe leczenie nie pomaga. Obecnie można jednak w specjalistycznej przychodni medycznej dokonać zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety - zapłodnione komórki jajowe kobiety przenosi się następnie do jej organizmu i rozwija się normalna ciąża. Czy, Pana(i) zdaniem, w sytuacji, kiedy małżeństwo nie może mieć dzieci, powinno mieć możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety czy też nie powinno?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	64	20	16	1226
Płeć				
Mężczyźni	63	19	18	586
Kobiety	65	21	14	641
Wiek				
18-24 lat	78	13	10	188
25-34	79	12	9	222
35-44	69	16	15	211
45-54	63	21	16	273
55-64	52	28	20	143
65 lat i więcej	35	37	28	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	54	24	22	445
Miasto do 20 tys.	60	23	18	148
20-100 tys.	66	21	13	236
101-500 tys.	74	16	10	239
501 tys. i więcej mieszk.	77	14	9	159
Wykształcenie				
Podstawowe	42	31	27	322
Zasadnicze zawodowe	64	21	15	318
Średnie	72	16	12	462
Wyższe	90	7	3	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	84	13	2	72
Prac. umysł. niż. szczebla	79	6	15	116
Pracownicy fiz. - umysł.	69	22	9	92
Robotnicy wykwalifikowani	71	16	14	108
Robotnicy niewykwalifik.	52	24	24	46
Rolnicy	50	21	29	53
Pracujący na własny rach.	77	11	12	50
Bierni zawodowo				
Renciści	41	35	24	113
Emeryci	49	30	21	232
Uczniowie i studenci	82	11	7	117
Bezrobotni	70	15	14	162
Gospodynie domowe i inni	49	31	21	64
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	73	14	14	191
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	71	17	13	99
sekt. pryw. poza rolnict.	78	13	9	191
prywatnym gośp. rolnym	46	25	29	59
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	62	26	12	193
300-399	69	17	14	104
400-599	63	23	14	202
600-800	69	21	11	179
Powyżej 800 zł	71	15	14	158
Ocena własnych war. mater.				
Złe	58	25	18	419
Średnie	62	20	18	548
Dobre	78	14	8	259
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	38	44	18	77
Raz w tygodniu	61	22	17	649
1-2 razy w miesiącu	69	11	20	144
Kilka razy w roku	74	16	10	219
W ogóle nie uczestniczy	70	16	14	136
Poglądy polityczne				
Lewica	82	9	9	264
Centrum	66	17	17	349
Prawica	60	28	12	278
Trudno powiedzieć	50	26	23	335

Tabela 2. Gdyby Pan(i) był(a) w takiej sytuacji, że nie może Pan(i) mieć dzieci w swoim małżeństwie, a byłaby możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem, to czy zdecydował(a)by się Pan(i) na to?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	53	26	20	1226
Płeć				
Mężczyźni	53	26	21	586
Kobiety	54	27	19	641
Wiek				
18-24 lat	71	16	14	188
25-34	67	16	17	222
35-44	59	20	21	211
45-54	52	27	21	273
55-64	40	36	24	143
65 lat i więcej	27	47	25	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	45	29	26	445
Miasto do 20 tys.	45	29	26	148
20-100 tys.	54	26	20	236
101-500 tys.	62	25	12	239
501 tys. i więcej mieszk.	69	21	10	159
Wykształcenie				
Podstawowe	34	38	28	322
Zasadnicze zawodowe	53	24	23	318
Średnie	62	23	15	462
Wyższe	73	16	11	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	72	19	9	72
Prac.umysł.niż.szczebła	69	10	21	116
Pracownicy fiz.-umysł.	60	31	9	92
Robotnicy wykwalifikowani	59	19	22	108
Robotnicy niewykwalifik.	55	28	17	46
Rolnicy	37	32	31	53
Pracujący na własny rach.	58	24	18	50
Bierni zawodowo				
Renciści	36	43	22	113
Emeryci	36	39	25	232
Uczniowie i studenci	71	15	14	117
Bezrobotni	59	21	20	162
Gospodynie domowe i inni	41	28	31	64
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	62	21	18	191
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	66	18	16	99
sekt. pryw. poza rolnict.	63	20	17	191
prywatnym gosp. rolnym	37	35	28	59
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	52	31	17	193
300-399	61	22	16	104
400-599	51	30	19	202
600-800	58	28	13	179
Powyżej 800 zł	62	23	16	158
Ocena własnych war. mater.				
Złe	50	30	20	419
Średnie	50	25	24	548
Dobre	66	23	11	259
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	25	50	25	77
Raz w tygodniu	48	29	22	649
1-2 razy w miesiącu	60	16	24	144
Kilka razy w roku	69	17	13	219
W ogóle nie uczestniczy	62	25	14	136
Poglądy polityczne				
Lewica	71	18	11	264
Centrum	56	24	20	349
Prawica	47	38	15	278
Trudno powiedzieć	43	27	31	335